

УДК 658.62

А. В. Світлична,

к. е. н., доцент, доцент кафедри підприємництва і права,

Полтавський державний аграрний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3674-5787>

Н. В. Дем'яненко,

к. е. н., доцент, доцент кафедри підприємництва і права,

Полтавський державний аграрний університет,

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3516-2715>

Д. К. Передера,

здобувач ступеня вищої освіти магістр, спеціальності 076 Підприємництво,

торгівля та біржова діяльність, Полтавський державний аграрний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0004-8062-5306>

Д. М. Кожевник,

здобувач ступеня вищої освіти магістр, спеціальності 076 Підприємництво,

торгівля та біржова діяльність, Полтавський державний аграрний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0007-2681-9638>

Є. В. Кривошея,

здобувач ступеня вищої освіти магістр, спеціальності 076 Підприємництво,

торгівля та біржова діяльність, Полтавський державний аграрний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0001-8952-5932>

DOI: 10.32702/2306-6792.2023.22.120

РОЛЬ БІЗНЕС-ПЛАНУВАННЯ У ВІДКРИТТІ ВЛАСНОЇ СПРАВИ ТА РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

A. Svitlychna,

PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Entrepreneurship and Law, Poltava State Agrarian University

N. Demyanenko,

PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Entrepreneurship and Law, Poltava State Agrarian University

D. Peredera,

Master's degree student, specialty 076 Entrepreneurship, Trade and Exchange Activity, Poltava State Agrarian University

D. Kozhevnyk,

Master's degree student, specialty 076 Entrepreneurship, Trade and Exchange Activity, Poltava State Agrarian University

Y. Kryvosheia,

Master's degree student, specialty 076 Entrepreneurship, Trade and Exchange Activity, Poltava State Agrarian University

THE ROLE OF BUSINESS PLANNING IN STARTING ONE'S OWN BUSINESS AND DEVELOPING THE ENTERPRISE

В статті проаналізовано сутність поняття бізнес-планування, зазначена мета розробки бізнес-плану для різних категорій користувачів, найпоширеніші причини розробки бізнес-плану. Визначено, що бізнес-план — це документ, який описує стратегію і плани розвитку діючого підприємства або нового бізнесу. У ньому є докладний опис продукту чи послуг, ринку, на якому буде діяти підприємство, конкурентів, фінансові прогнози й плани залучення інвестицій. Зазначено, що плани потрібні навіть в умовах воєнного стану — коли, здається, що фахівці підприємств мало на що впливають. Бізнес-планування допомагає утримувати, розвивати та будувати новий бізнес.

Під час воєнного стану планування визначає орієнтири діяльності на перспективу та можливості раціонального розподілу ресурсів, зменшує градус напруги в колективі, сприяє кращому результату у майбутньому. Довгострокове планування вибудовує пріоритети щоденних дій. У статті наведено фрагмент бізнес-плану закладення та вирощування саду.

The article analyzes the essence of the concept of business planning, indicates the purpose of developing a business plan for different categories of users, and the most common reasons for developing a business plan. It was determined that a business plan is a document that describes the strategy and development plans of an existing enterprise or a new business. It contains a detailed description of the product or services, the market in which the enterprise will operate, competitors, financial forecasts and plans for attracting investments. It is noted that plans are needed even in the conditions of martial law — when it seems that enterprise specialists have little influence on anything.

Business planning helps to maintain, develop and build a new business. A business plan enables entrepreneurs to get answers to the most important questions: whether the business idea is viable and profitable and when the new project will pay off. This document is required for obtaining investments and bank loans, for attracting partners and clients. It was determined that Ukrainian legislation does not stipulate the obligation to develop a business plan, but no investor, venture fund, bank, or private businessman will invest money in a project without studying a detailed and correctly prepared business plan.

It is noted that the state of war in Ukraine shortened the planning horizon by three times: from two to three years to a period of less than a year. Short-term plans are measured in weeks and months and are destroyed by situations that cannot be predicted. Individuals and entire businesses have faced the problem of planning in a period of uncertainty. But over time, everything will change, and if entrepreneurs plan to launch a serious business, attract partners and qualified employees, large investments, then it is necessary to have a carefully thought-out business plan. During the martial law, planning determines the direction of activity for the future and the ability to rationally allocate resources, reduces the degree of tension in the team, and contributes to a better result in the future. Long-term planning builds priorities into daily actions.

The article provides a fragment of a business plan for planting and growing a garden. The key to business success will be: compliance with ecological business standards, a well-established sales system of grown apples, promising directions and a competitive price of grown products, and the professionalism of the company's management.

Ключові слова: бізнес-план, планування, розвиток підприємства, воєнний стан, відкриття власної справи, діючий бізнес, закладення плодкових насаджень.

Key words: business plan, planning, enterprise development, martial law, opening one's own business, active business, planting orchards.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Воєнний стан в Україні скоротив горизонт планування утричі: із двох-трьох років до періоду менше року. Короткострокові плани міряють тижнями і місяцями й руйнуються через ситуації, що неможливо передбачити. Із проблемою планування у період невизначеності зіштовхнулись люди на індивідуальному рівні й цілі бізнеси. Інколи вважається, що нічого не можна зробити і передбачити, коли летять ракети. На обстріли вплинути неможливо, але можливо мінімізувати втрати від них і зберегти життя — собі й команді. Але з часом все зміниться і, якщо підприємці планують запускати серйозний бізнес, залучати партнерів та кваліфікованих співробітників, великі інвестиції, то необхідно мати ретельно продуманий бізнес-план.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питання бізнес-планування у відкритті власної справи та розвитку підприємства досліджувалося багатьма науковцями: Діденко Є.О., Нянчур Б.С. [3], Должанський І.З., Загорна Т.О. [4], Євтушенко В.А., Ковальова В.І., Ігнатов М.Р. [5], Пекна Г. Б., Білокур Г.В. [7] та ін. Але особливості ефективного планування у непередбачуваних умовах воєнного стану досліджені недостатньо.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Мета дослідження полягає у визначенні ролі бізнес-планування у відкритті власної справи та розвитку підприємства.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Плани потрібні навіть у період воєнного стану — коли, здається, що фахівці підприємств

Таблиця 1. Теоретичне визначення поняття бізнес-планування

Джерело	Визначення поняття бізнес-планування
Fondy [10]	Це документ, що описує стратегію і плани розвитку підприємства, що вже існує чи нового бізнесу. В ньому є докладний опис продукту або послуг, ринку, на якому буде діяти підприємство, конкурентів, фінансові прогнози і плани залучення інвестицій. Також в ньому досліджують сильні й слабкі сторони бізнес-проєкту, загрози і потенціал розвитку (SWOT-аналіз). План складають із врахуванням результатів проведеного аналізу, щоб максимально застосувати переваги і мінімізувати недоліки
Васильців Т. Г., Качмарик Я. Д., Блонська В. І., Лупак Р. І. [2]	Це короткий, доступний, точний і зрозумілий опис передбачуваного бізнесу, найважливіший інструмент під час дослідження різних ситуацій, який дозволяє вибрати найбільш перспективний бажаний результат та визначити засоби його досягнення
Євтушенко В. А., Ковальова В. І., Ігнатів М. Р. [5, с. 95]	Це стратегічний інструмент управління, відправний пункт всієї планової й виконавчої діяльності підприємства. Він дає змогу аналізувати, контролювати і оцінювати успішність діяльності в процесі реалізації підприємницького проєкту, виявляти відхилення від плану і своєчасно коригувати напрями розвитку бізнесу

Джерело: побудовано авторами за даними науковців.

Таблиця 2. Основна мета розробки бізнес-плану для різних категорій користувачів

Користувачі бізнес-плану	Ціль розробки
Кредитори	Оцінити можливість надання кредиту підприємству, ступінь ліквідності й ризику проєктів, рівень якості управління
Інвестори	Зацікавити вкладенням капіталу в перспективні проєкти
Власники, співвласники, засновники організації	Оцінити можливості й перспективи суб'єкта господарювання, встановити та відстежувати цілі й завдання, визначити потребу в ресурсах (фінансових, трудових, матеріальних), перевірити свої ідеї на доцільність та реалістичність
Менеджери	Уявити ідеї й практично впровадити їх в життя, сформулювати згуртований колектив щодо виконання завдань

Джерело: [5, с. 90; 4, с. 120].

мало на що впливають. Бізнес-планування допомагає утримувати, розвивати та будувати новий бізнес. Теоретичне визначення поняття бізнес-планування наведено у табл. 1.

В українському законодавстві не закріплено обов'язковість розробки бізнес-плану. Але є ряд причин чому це потрібно робити:

1. Процес бізнес-планування передбачає проведення аналізу бізнес-ідеї. Це примушує об'єктивно, неупереджено, критично подивитись на свою справу із різних ракурсів. Це добре прокладений "маршрут", який відображає послідовність дій й пріоритети за обмежених ресурсів та попереджує помилки під час його реалізації [3, с. 79].

2. Бізнес-план — це інструмент, що при правильному використанні оперативно контролює та управляє бізнес-проєктом.

3. Кінцевий бізнес-план — це засіб доведення своїх ідей до всіх можливих зацікавлених осіб, таких як менеджери, фінансові інвестори, кредитори та ін. [7, с. 200].

У табл. 1 представлено головну мету розробки бізнес-плану для різних категорій користувачів (табл. 2).

Бізнес-план допомагає підприємцям відповісти на найважливіші запитання: чи бізнес-ідея є життєздатною і прибутковою й у який термін

Таблиця 3. Найпоширеніші причини розробки бізнес-плану

Причини	Значення бізнес-плану
1	2
Реалізація нового бізнес-проєкту	Бізнес-план є ключовим документом для стартапів і нових підприємств. Він допомагає зрозуміти можливості й ризики бізнесу, визначити стратегії досягнення успіху й отримати фінансування
Зміна стратегії	Бізнес-план може бути необхідний для перегляду стратегії організації, якщо змінилися умови ведення бізнесу чи цільова аудиторія продукту або проєкт не приносить очікуваного прибутку. Він допомагає визначити нові напрями розвитку, оцінити фінансові ризики та підготуватися до змін
Залучення інвестицій	Бізнес-план — це важливий документ для залучення фінансування, оскільки дає інвесторам можливість зрозуміти, яким чином підприємство принесе прибуток і які ризики пов'язані з вкладенням коштів. Бізнес-план знадобиться і щоб отримати банківський кредит, оскільки допомагає банку оцінити фінансову стійкість підприємства та будь-які ризики, пов'язані з кредитуванням
Розширення бізнесу	Бізнес-план дозволяє оцінити ризики, а також визначити необхідні ресурси, коли розвиток компанії вийшов на новий рівень

Джерело: побудовано автором за даними [10].

Таблиця 4. Роль планування в умовах воєнного стану

Роль планування	Особливості планування в умовах воєнного стану
Визначає перспективи	Мотивує шукати експортні можливості чи замислитись над релокацією бізнесу. Новини про смерть людей, переживання за близьких, ракетні атаки будуть продовжуватись. Це стало рутинною, яка забирає енергію. Планування дає можливість подумки перенести себе у кращу ситуацію і почати робити щось для того, щоб в неї потрапити
Зменшує градус напруги	В бізнесі простіше, ніж у особистому житті, абстрагуватися від подій і змодельовати кілька сценаріїв їх розвитку. Якщо усі вони позитивні, нейтральні або хоча б не такі сумні, як очікували, люди заспокоюються. Через обставини – бої, обстріли, руйнування тощо – плани можуть бути неактуальними. Але підготовка до дій усе одно допомагає, тому що на 50 % або 80 % буде так, як заплановано
Дозволяє відсікти зайве	Планування визначає перспективи і дозволяє раціонально розподіляти ресурси. «Зараз розглядати продажі через Китай у AliExpress нерелевантно – контейнер не відправиш. Відповідно стає зрозумілим, на що не варто звертати увагу»
Сприяє кращому результату у майбутньому	Високий рівень стресу для багатьох – це причина бездіяльності. Але – це можливість зайнятися речами, що раніше відкладались через рутину. Вибір буде більш ефективним
Виділяє пріоритети у щоденних діях	В усіх сценаріях майбутнього варто шукати елементи, які повторюються. Приклад отримання нових корисних навичок – це пройдений курс тактичної медицини, що може стати у нагоді у різних випадках життя чи заняття будь-яким доступним видом спорту

Джерело: побудовано автором за даними [6].

окупиться новий проєкт. Крім того, даний документ потрібен для отримання інвестицій та банківських кредитів, для залучення партнерів й клієнтів. Жоден інвестор, або венчурний фонд, банк, чи приватний бізнесмен, не вклядуть гроші в проєкт без вивчення, детального і правильно оформленого бізнес-плану. Потреба у бізнес-плані виникає в різних випадках (табл. 3).

Отже, причини розробки бізнес-плану можуть бути різними, оскільки підприємець чи інвестор завжди потребують детальної структурованої інформації про бізнес та його потенційні можливості.

Під час воєнного стану планувати корисно (табл. 4).

Наведемо приклад фрагменту бізнес-плану вирощування яблук в сільськогосподарському підприємстві. Дотримання екологічних стандартів ведення бізнесу, налагоджена система збуту вирощених яблук, перспективність напрямів та конкурентна ціна вирощеної продукції, професіоналізм керівництва підприємства будуть запорукою успіху.

Яблуневий сад буде вирощуватися за напівінтенсивною системою. Її суть полягає в тому, що сорти прищеплюють на напівкарликові підщепи (оптимальний варіант 54—118 шт.). Підщепи будуть відповідати таким вимогам: сприяти зменшенню сили росту плодового дерева без зниження його продуктивності й довговічності, а також ранньому вступу в плодоношення; стануть міцною опорою для дерева, зимостійкі та стійкі до гнилі кореневої шийки; легко розмножуються. У результаті аналізу реко-

Таблиця 5. Потреба в садивному матеріалі на 1 га яблунь

Культура	Площа, га	Схема посадки, м		Кількість, шт.	Ціна за однорічку 1 шт., грн	Вартість, грн
		міжряддя	в ряду			
Яблуня	1	5	3	667	80,0	53360,0

Джерело: побудовано автором за даними головних спеціалістів підприємства.

Таблиця 6. Середня врожайність яблуні

Рік плодоношення	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Врожайність, т/га	0	1	4	8	15	20	25	27	29

Джерело: побудовано автором за даними головних спеціалістів підприємства.

Таблиця 7. Перелік техніки, що необхідно придбати для вирощування яблуневого саду (інвестиції у 1 рік вегетації)

Назва техніки	Кількість, шт.	Вартість, тис. грн
Трактори:		
Basak 2110S (або аналог)	1	2100,0
Сільськогосподарські машини:		
КЯН-2,6	2 (2-3 км/год)	640,0
ОПВ-2000	2	660,0
Вантажний автомобіль вантажопідйомністю до 20 т	1	2150,5
Всього		5550,5

Джерело: побудовано авторами за даними спеціалістів підприємства.

мендованих до вирощування сортів та їх характеристик, у рамках проєкту для сільськогосподарського підприємства, обрані для вирощування зимові сорти яблунь, адже вони довше зберігаються і продавати їх вигідніше: Ренет Симиренка; Айдаред; Флоріна; Чемпіон.

Таблиця 8. Інвестиційний план закладки саду

Види інвестицій	Сума, тис. грн
Витрати на реєстрацію бізнесу	3,8
Придбання: саджанців (667 шт./га)	2620,7
добрив ³	1422,8
садовий інвентар	400,0
Розчин для обробітку дерев перед посадкою ² , 0,6 т	55,1
Послуги сторонніх організацій по закладенню саду:	
підготовка ділянки	6450,0
обробіток та передсадивна підготовка ґрунту	22910,2
посадка саджанців	19302,8
Витрати на оплату праці на період висаджування саду, 10 осіб	1200,0
ССВ	264,0
Всього	54629,2

Джерело: побудовано авторами за даними [11; 8; 1].

Таблиця 9. Виробничі витрати за 1 та 2 роки вегетації саду

Стаття витрат	Вартість за один рік, тис. грн
Витрати на утримання техніки (паливо та запчастини)	1052,7
Придбання: мінеральні добрива	1290,2
пестициди та гербіциди, 0,2 т	1125,2
Оплата праці, 10 осіб	1200,0
ССВ	264,0
Всього	4932,0

Джерело: побудовано авторами спеціалістів підприємства.

Таблиця 10. Інвестиційний план на 2 рік вегетації саду

Види інвестицій	Сума, тис. грн
Ящики для збору врожаю,	1400,0
Придбання дрону для охорони саду	50,0
Всього	1450,0

Джерело: побудовано авторами за даними спеціалістів підприємства.

Таблиця 11. Виробничі витрати на 3 рік вегетації саду (1 рік промислового плодоношення)

Стаття витрат	Вартість за один рік, тис. грн
Витрати на утримання техніки (паливо та запчастини)	2052,7
Придбання: мінеральні добрива	1590,4
пестициди та гербіциди, 0,4 т	1675,2
Оплата праці, 25 осіб, у тому числі 10 – сезонних	2400,0
ССВ	528,0
Всього	8246,2

Джерело: побудовано авторами за даними спеціалістів підприємства.

Вибір вирощуваних сортів яблунь у даному проекті здійснено згідно таких критеріїв: середньо стійкі сорти; висока врожайність; максимально пізній (зимовий) термін дозрівання плодів; затребуваність на ринку (підвищений попит); відмінні смакові якості; чудова транс-

портабельність та лежкість плодів; тривалий термін зберігання; стійкість до хвороб та шкідників.

Потреби в садивному матеріалі на 1 га наведено в табл. 5.

Середня врожайність яблунь вже на 6 рік вирощування складатиме 20 т/га (табл. 6). Отже, сад хоча і почне плодоносити вже на 2 рік, але оптимальні показники урожайності в розмірі 20—29 т/га будуть отримані з 6 року плодоношення. Сад плодоносить кілька десятків років. Термін життя яблуні приблизно 50 років. Пік найбільшої врожайності припадає на 6—15 роки життя з подальшим зниженням плодоношення.

Перелік техніки, що буде задіяна при вирощуванні яблуневого саду наведено в табл. 7.

Отже, у перший рік вегетації буде закуплена техніка на суму 5500,5 тис. грн Інвестиційний план закладки саду наведено в табл. 8.

Садовий інвентар включатиме: бензопили, бензокоси, драбини, сумки для збирання врожаю, пилкорізи, секатори тощо.

Отже, основними витратами при вирощуванні саду є витрати на обробіток та передсадивна підготовка ґрунту — 22910,2 тис. грн, посадку саджанців — 19302,8 тис. грн та підготовку ділянки — 6450,0 тис. грн та на придбання саджанців — 2620,7 тис. грн Витрати на оплату праці на період висаджування саду (10 осіб) складають 1200,0 тис. грн.

Виробничі витрати першого та другого року вегетації саду наведено в табл. 9.

Отже, в цілому, виробничі витрати за два роки вегетації саду становитимуть 4932 тис. грн (кожного року). Інвестиційний план на 2 рік вегетації саду наведено в табл. 10.

Отже, в цілому, можемо зробити висновок, що на 2 рік вегетації саду треба інвестувати 1450,0 тис. грн.

Виробничі витрати на 3 рік вегетації саду (2 рік плодоношення) наведено в табл. 11. Виробничі витрати на 3 рік вегетації саду (1 рік промислового плодоношення) становлять 8246,15 тис. грн.

Інвестиційні витрати на зберігання та переробку плодів наведені в табл. 12.

Отже, в цілому інвестиційні витрати на зберігання та переробку становитимуть 4080,0 тис. грн У сільськогосподарському підприємстві перші два роки працюватиме 10 осіб постійних працівників. З третього року вегетації саду кількість постійних працівників становитиме 15 осіб та 10 сезонних (для збору врожаю). Так як у сільській територіальній громаді проживає значна кількість

Таблиця 12. Інвестиційні витрати на зберігання та переробку плодів

Види продажу	Рік вегетації саду								
	2	3	4	5	6	7	8	9	
Продаж яблук	+	+	+	+	+	+	+	+	
Переробка яблук та продаж	-	-	-	-	+	+	+	+	
Інвестиції, тис. грн									
Сховища, збудовані за технологією РІС (регульоване газове середовище), тис. грн					1280,0				
Обладнання для виробництва соків прямого віджиму від 100 л/год., тис. грн					1600,0				
Обладнання для виробництва джемів, пюре, тис. грн						1200,0			
Всього, тис. грн					2880,0	1200,0			

Джерело: побудовано автором за даними [9].

Таблиця 13. Фінансовий план вирощування саду

Показники	Роки вирощування								
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Виробничі витрати – всього, тис. грн	4957,0	4957,0	8271,2	8566,3	10274,4	14487,1	15012,2	15037,3	15062,4
в т.ч. виробничі витрати на вирощування саду	4932,0	4932,0	8246,2	8540,3	10248,4	11785,6	11785,6	11785,6	11785,6
маркетингові витрати				1,0	1,0	1,5	1,6	1,7	1,8
витрати на переробку						2675,0	3200,0	3225,0	3250,0
адміністративні витрати	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0
Виручка, тис. грн	0,0	982,3	3929,1	7858,1	14734,0	24351,6	29999,6	32258,9	34518,1
Прибуток, тис. грн	-4957,0	-3974,7	-4342,1	-708,2	4459,6	9864,5	14987,4	17221,5	19455,7
Рівень рентабельності виробництва, %	-100,0	-80,2	-52,5	-8,3	43,4	68,1	99,8	114,5	129,2

Джерело: побудовано авторами.

переселенців — вони будуть залучені до вирощування, переробки та реалізації плодової продукції. Фінансовий план вирощування саду наведено в табл. 13.

Рівень рентабельності виробництва вже на 5 рік вегетації становитиме 43,4 %, а прибуток на 5 році — 4459,6 тис. грн. Виробничі витрати на вирощування 1 га саду першого року складатимуть 100,9 тис. грн, другого року — 100,9 тис. грн, а третього року (першому році промислового плодоношення) — 168,4 тис. грн. У перший рік вирощування саду на 1 га отримаємо збиток на суму 100,9 тис. грн, другого року 80,9 тис. грн збитку, а вже на п'ятий рік вирощування (третій рік плодоношення) прибуток складатиме 90,8 тис. грн. Рівень збитковості становитиме в перший рік 100 %, а на п'ятий рік прибутковість складе 43,4 %.

Проаналізуємо показники результативності вирощування саду в табл. 14.

Отже, собівартість виробництва 1 кг яблук — 16,5 грн. Розрахунок терміну окупності вирощування саду наведено в табл. 15.

Отже, окупність вирощування саду становить 10,4 року.

Таблиця 14. Результативність вирощування саду

Показники	Значення
Середня ціна 1 кг яблук	20,0
Собівартість 1 кг яблук, грн	16,5
Середній річний прибуток, тис. грн	5778,5
Середній рівень рентабельності виробництва, %	23,8
Інвестиції всього, тис. грн	60159,2
Окупність проекту, років	10,4

Джерело: побудовано авторами.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Отже, бізнес-план — це документ, який описує стратегію і плани розвитку існуючого підприємства чи нового бізнесу. В ньому міститься докладний опис продукту або послуг, ринку, на якому буде діяти підприємство, конкурентів, фінансові прогнози і плани залучення інвестицій.

Таблиця 15. Термін окупності вирощування саду

Показники	Роки									
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Прибуток, тис. грн	x	-4957,0	-3974,7	-4342,1	-708,2	4459,6	9864,5	14987,4	17221,5	19455,7
Інвестиції, тис. грн	54629,2		1450,0				2880,0	1200,0		
Окупність проекту, років	10,4									

Джерело: побудовано авторами.

У статті наведено фрагмент бізнес-плану закладення та вирощування саду. Запорукою успіху бізнесу будуть: дотримання екологічних стандартів ведення бізнесу, налагоджена система збуту вирощених яблук, перспективність напрямів та конкурентна ціна виробленої продукції й професіоналізм керівництва підприємства.

Під час воєнного стану планування визначає орієнтир діяльності на перспективу та можливість раціонально розподіляти ресурси, зменшує градус напруги в колективі, сприяє кращому результату у майбутньому, що передбачає перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

Література

1. Аридон Агро — Все для Вашого врожаю! URL: <https://aridon-agro.com.ua/ua/g104016717-tovary-dlya-sada> (дата звернення: 15.10.2023).
2. Бізнес-планування: навч. посіб. / Т. Г. Васильців, Я. Д. Качмарик, В. І. Блонська, Р. Л. Лупак. Київ: Знання, 2013. 173 с.
3. Діденко Є. О., Нянчур Б. С. Бізнес-планування та його роль у стратегічному управлінні підприємством. Економіка та держава. Серія: Економічні науки. 2016. № 12. С. 78—81.
4. Должанський І. З., Загорна Т. О. Бізнес-план: технологія розробки. Навчальний посібник. 2-ге вид. Київ: Центр учбової літератури, 2009. 384 с.
5. Євтушенко В. А., Ковальова В. І., Ігнатов М. Р. Роль бізнес-планування в діяльності підприємства та міжнародні стандарти щодо його складання. Збірник наукових праць Одеського національного економічного університету № 11—12 (300—301). 2022. С. 89—96.
6. Зубченко О. Як ефективно планувати в умовах війни та непередбачуваності. Пояснює бізнес-консультант. URL: <https://forbes.ua/lifestyle/yak-lyudyam-ta-kompaniyam-planuvati-pid-chas-viy-ni-ta-obstriliv-koli-obstavini-postiyno-zminyuyutsya-royasnyue-biznes-konsultant-19102022-9105> (дата звернення: 10.10.2023).
7. Пекна Г. Б., Білокур Г. В. Бізнес-планування та його роль в сучасних умовах розвитку України. Вчені записки Університету "КРОК". 2018. Вип. 49. С. 197—202.
8. Стильний сад. URL: <http://ssad.com.ua/kontakti.html> (дата звернення: 15.08.2023).
9. Устаткування для виготовлення соків прямого віджиму, сидру пюре, джемів. URL: <https://www.eftgroup.com.ua/directions/equipment-production/> (дата звернення: 06.09.2023).
10. Як скласти бізнес-план: покрокова інструкція та приклади. URL: <https://fondy.ua/uk/knowledge/business-plan/> (дата звернення: 09.11.2023).

11. Agro Retail — Засоби захисту рослин, добрива, насіння. URL: <https://agroretail.com.ua/ua/g19478110-preparaty-dlya-opryskivaniya> (дата звернення: 13.11.2023).

References:

1. Aridon-agro.com.ua (2023), "Aridon Agro — Everything for your harvest"!, available at: <https://aridon-agro.com.ua/ua/g104016717-tovary-dlya-sada> (Accessed 15 October 2023).
  2. Vasylytsiv, T. H., Kachmaryk, Ya. D., Blonska, V. I. and Lupak R. L. (2013), *Biznes-planuvannia, [Business planning]*, Knowledge, Kyiv, Ukraine.
  3. Didenko, Ye. O. and Nianchur, B. S. (2016), "Business planning and its role in strategic enterprise management", *Ekonomika ta derzhava*, vol. 12, pp. 78—81.
  4. Dolzhanskyi, I. Z. and Zahorna, T. O. (2009), *Biznes-plan: tekhnolohiia rozrobky, [Business plan: development technology]*, Tsentr uchbovoi literatury, Kyiv, Ukraine.
  5. Yevtushenko, V. A., Kovalova, V. I. and Ihnатов, M. R. (2022), "The role of business planning in enterprise activity and international standards for its preparation", *Zbirnyk naukovykh prats Odeskoho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu*, vol. 11—12, pp. 89—96.
  6. Zubchenok, O. (2023), "How to plan effectively in conditions of war and unpredictability. A business consultant explains", available at: <https://forbes.ua/lifestyle/yak-lyudyam-ta-kompaniyam-planuvati-pid-chas-viy-ni-ta-obstriliv-koli-obstavini-postiyno-zminyuyutsya-royasnyue-biznes-konsultant-19102022-9105> (Accessed 10 October 2023).
  7. Pekna, H. B. and Bilokur, H. V. (2018), "Business planning and its role in modern conditions of development of Ukraine", *Vcheni zapysky Universytetu "KROK"*, vol. 49, pp. 197—202.
  8. Ssad.com.ua (2023), "Stylish Garden", available at: <http://ssad.com.ua/kontakti.html> (Accessed 15 August 2023).
  9. Eftgroup.com.ua (2023), "Equipment for the production of direct-pressed juices, pureed cider, and jams", available at: <https://www.eftgroup.com.ua/directions/equipment-production/> (дата звернення: 06.09.2023).
  10. Fondy.ua (2023), "How to make a business plan: step-by-step instructions and examples" (2023), available at: <https://fondy.ua/uk/knowledge/business-plan/> (Accessed 09 November 2023).
  11. Agroretail.com.ua (2023), "Agro Retail — Plant protection products, fertilizers, seeds" (2023), available at: <https://agroretail.com.ua/ua/g19478110-preparaty-dlya-opryskivaniya> (Accessed 13 November 2023).
- Стаття надійшла до редакції 07.11.2023 р.*